

Francesco Petrarca

Vzpon na Mont Ventoux

Prevod Tomaž Potočnik

Petrarkov latinski opus je slovenskemu bralstvu večinoma neznan. Nekje ob Danteju obravnavamo le njegov *Canzoniere* in mu priznamo status prvega humanista, to pa je tudi vse. Kljub temu, da se zdi ta dolgoletna oznaka že nekoliko zastarela, je primerno, da se seznanimo z delom, ki je (skupaj z odkritjem zbirke Ciceronovih pisem leta 1345) gotovo v veliki meri prispevalo, da je začel Petrarka poosebljati prehod med temnimi stoletji in obdobjem, ki je sledilo, kakorkoli ga že poimenujemo.

Vzpon na Mont Ventoux je prvo pismo iz četrte knjige obsežnega epistolarnega opusa *Rerum familiarum libri* ali *Familiars*, ki ga je Petrarka ustvarjal med letoma 1325 in 1366. Zbirka obsega 350 pisem, v katerih avtor po zgledu Cicerona in Seneke razpravlja o etičnih vprašanjih: o tem, kako krepostno živeti v času hudih preizkušenj, o skrbi za dušo in telo, o prijateljstvu, o koristnosti samotnega življenja, o tem, kako potolažiti žalujočega itd. Ker mora knjiga o etiki nujno izhajati tudi iz piščevih izkušenj, veliko pisem govori o Petrarkovih resničnih doživetjih, od sprehodov med ruševinami rimskega foruma do zavračanja obtožb o domnevni zavisti, ki naj bi jo gojil do sodobnika Danteja. Občasno se dotakne tudi političnih tem: na primer tragičnega poskusa državnega udara, ki ga je skušal izvesti Cola di Rienzo, potrebe po reformi papeške kurije itd.

V prvem pismu četrte knjige zbirke *Rerum familiarum libri* Petrarka opiše vzpon na Mont Ventoux (1912 m) v Provansi, približno 20 kilometrov severovzhodno od Carpentrasa, ki ga je opravil skupaj z bratom Gherardom. Naslovljeno je na avtorjevega prijatelja, avguštinskega meniha Dionigija iz Borgia San Sepolcro. Petrarka na začetku pove, da se je za vzpon odločil samo zato, da bi izkusil izjemno višino gore, ki jo je imel kot dolgoletni prebivalec tistih krajev vedno pred očmi. Toda ko spremljamo popotnika, kako se s

težavo vzpenjata proti vrhu, ugotovimo, da pred seboj nimamo le poročila o alpinističnem podvigu, temveč tudi in predvsem o potovanju v avtorjevo notranjost, kamor pesnik tako rad zahaja, o vzponu proti blaženemu življenju, ki – kot ugotovi med razmišljanjem na poti – prav tako leži na visokem kraju (*celso loco*), do katerega vodi ozka pot (*arcta via*, Petrarka, *Familiare* IV.1.13).

V pismu je zaznati številne elemente – eksplicitne in implicitne –, ki usmerjajo k *Izpovedim* Svetega Avgušтина. Slavni pisec prve avtobiografije je avtorjev večni vzornik, vir navdiha in včasih tudi sogovornik (*Secretum sive De secreto conflictu curarum mearum*¹), izvod *Izpovedi* (ki naj bi mu ga nekoč podaril prav naslovnik tega pisma) pa ima Petrarka, kot sam pravi, vedno pri roki (*servo habeoque semper in manibus*, *Fam.* 4.1.26). Pismo doseže svoj vrh v trenutku, ko Francesco odpre knjigo, da bi se, kot že tolikokrat, naužil navdihujočih besed, namesto tega pa je deležen Avguštinove graje, ki mu pomaga spoznati zmote dotedanjega življenja. Na tem mestu se spomni, da se je podobno zgodilo Avguštinu pod »tistim odrešujočim figovcem« (*illiusque-ficus salutifere*, Petrarka, *Secretum* 1.13), ko je ob branju Svetega pisma stopil na pravo pot (Avguštin, *Conf.* 8.12), pred njim pa tudi svetemu Antonu, ki je slučajno slišal neko pridigo, v njej prepoznal božji glas in življenje posvetil Bogu (Atanazij, *Vita Antonii* 2; Evagrij, *Vita Antonii* 2).

Tudi sam datum pohoda, 26. april 1336, je, kot ugotavlja Giuseppe Billanovich,² izbran v sozvočju z *Izpovedmi*. Petrarki je bilo takrat 32 let in se je torej bližal Kristusovi starosti in starosti, pri kateri je Avguštin doživel spreobrnitev. Poleg tega je bil 26. aprila tistega leta petek – dan kesanja in pokore. Billanovich nadaljuje, da se vzpon v resnici nikakor ni mogel zgoditi na datum, ki mu ga je pripisal sam Petrarka, temveč šele po letu 1350.³ Iz pisma je namreč razvidno, prvič, da ga ni napisal kot *iuvenis*, kakor avtor v pismu označi samega sebe, in drugič, da ga ni napisal še istega večera, ko je čakal na večerjo (*Fam.* IV.4.35), temveč kot zrel literat, ki je imel poleg izvoda *Izpovedi* pri roki tudi celo knjižnico klasičnih avtorjev, iz katere je lahko po mili volji črpal številne navedke, ki jih srečamo v pismu.

Kljub časovnim nedoslednostim (namernim ali ne), ob katerih se utegne bralec vprašati, čemu v pismu sploh lahko verjame, imamo pred seboj navdihujoče in večplastno pismo, ki ga je mogoče brati kot poročilo o vzponu na goro, alegorijo piščevega in bržkone tudi bralčevega življenja ali pa kot besedilo, ki skuša zajeti vsesplošno spremembo nazorov, ki jo je avtor, če že ne sprožil, pa vsekakor slutil.

Prevod sledi latinskemu besedilu v izdaji Francesco Petrarca. *Die Besteigung des Mont Ventoux*. Stuttgart: Phillip Reclam, 1995.

1 V dialogu v treh knjigah s proemijem, ki ga je Petrarka napisal verjetno nekje med letoma 1347 in 1353, nastopata Petrarkov stilizirani *alterego* Francesco in sveti Avguštin. V tridnevem pogovoru vpricho gospe Resnice (ki spominja na Boetijevo *Philosophio*) razpravljata o Francescovi veri in tesnobi, ki ga muči kot smrtnika.

2 Billanovich, Giuseppe. »Il Petrarca e il Ventoso.« *Italia Medioevale e umanistica* 9 (1966): 389–401.

3 Ibid.

Dionigiju iz Borga San Sepolcro⁴

(1) Danes sem se odpravil na najvišjo tukajšnjo goro, ki je ne imenujejo zaman Mons Ventosus, »Vetrovna gora«. Pri tem me je vodila samo želja, da bi izkusil njeno izjemno višino. Dolga leta sem si želel na to potovanje. Usoda, ki poganja kolo človeškega življenja, je, kot veš, hotela, da sem se vse od otroštva mudil v teh krajih.⁵ Ta gora pa je vidna z vseh strani, daleč naokrog – skoraj vedno jo imaš pred očmi.

(2) Prevezla me je silovita želja, da bi končno uresničil to, kar sem v duhu počel dan za dnem, zlasti po tem, ko sem bil prejšnjega dne bral Livijevo rimsko zgodovino in se mi je po naključju odprlo tisto mesto v knjigi, kjer se Filip, kralj Makedoncev – tisti, ki se je vojskoval z rimskim ljudstvom –, povzpne na tesalsko goro Hem.⁶ Verjel je namreč govoricam, da je mogoče z njenega vrha videti dve morji, Jadransko in Črno. Ali je imel prav ali ne, ne bi mogel z gotovostjo trditi, ker je gora od našega sveta precej oddaljena, pa tudi nestrinjanje piscev me spravlja v dvome. Da ne bi zdaj vseh našteval, naj povem, da si kozmograf Pomponij Mela v svojem poročilu glede tega sploh ne pomišlja,⁷ Tit Livij pa meni, da gre za zmotne govorice. Če bi lahko jaz sam izkusil tisto goro, tako kot sem lahko tole tukaj, bi dvomom hitro napravil konec.

(3) Sicer pa pustimo zdaj tisto daljno goro in preidimo k tej, o kateri pišem. Zdi se mi, da se lahko to, česar ne štejemo v zlo niti ostarelemu kralju, mirno oprostimo mladeniču, ki nima opravka z javnimi zadevami. Toda ko sem začel razmišljati o spremljevalcu, se mi je, kakor je že videti nenavadno, komajda kdo izmed prijateljev zdel v vseh pogledih primeren. Tako zelo redko je, celo med prijatelji, popolno ujemanje vseh stremeljenj in značajskih lastnosti. (4) Ta se mi je zdel preveč ravnodušen, oni preživahen; ta prepočasen, oni prehiter; ta preveč mrk, oni prevesel; in naposled, ta preneumen, oni pa bolj preudaren, kot bi si želel. Pri enem me je plašila molčečnost, pri drugem predrznost; pri enem prevelika teža in debelost, pri drugem mršavost in slabotnost; od enega me je odvrčala hladna brezbržnost, spet od drugega goreča vnema. Te pomanjkljivosti lahko prenašamo doma, četudi so nadležne – ljubezen namreč vse prenese⁸ in prijateljstvo ne zavrne nobenega bremena –, na potovanju pa te lastnosti postanejo nevzdržne. (5) In tako se je moje nežno srce, ki je hrepenelo po dobri družbi, previdno oziralo okrog sebe in pretehtavalo vsako lastnost posebej – vendar tako, da ni prav nič škodovalo prijateljstvu – ter potihem obsojalo vse, kar bi utegnilo postati nadležno na

4 Francesco Dionigi (de Robertis) da Borgo San Sepolcro, avguštinski menih, rojen 1280, umrl 1342 v Neaplju kot škof mesta Monopoli. Od leta 1228 je poučeval teologijo in filozofijo na Sorboni v Parizu. Petrarko je spoznal leta 1333 v Parizu in ga uvedel v Avguštinov miselni svet.

5 Petrarka je bil rojen v Arezzu leta 1304. Njegov oče, ki je bil zaradi političnih bojov izgnan iz Firenc, leta 1312 najde delo na papeževem dvoru v Avignonu, svojo družino pa namesti v bližnjem Carpentrasu.

6 Livij, *Ab urbe condita* 40.21.2–4; 40.22.4–6.

7 Pomponij Mela, *De choreographia* 2.17.

8 1 Kor 3.17.

potovanju, ki sem ga načrtoval. Kaj meniš, da sem naredil? Naposled sem se odločil, da poiščem pomoč doma, in načrt predstavil svojemu edinemu bratu,⁹ ki je mlajši od mene in ga ti že dobro poznaš. Ta ne bi bil mogel slišati bolj vesele novice in bil mi je iskreno hvaležen, da ga imam kot brata obenem tudi za prijatelja.

(6) Na dogovorjeni dan sva se odpravila od doma in proti večeru prišla v Malaucène. Kraj leži ob vznožju gora in gleda proti severu. Tam sva se zadržala en dan, danes pa sva se vsak z enim služabnikom končno povzpela na goro. Pri tem sva imela nemalo težav. Ta gora je namreč strm in težko dostopen skalovit masiv. Vendar je pesnik lepo povedal:

*Vse brezobzirni napor je premagal.*¹⁰

Dolg dan, prijetno ozračje, srca, polna vneme, krepka in spretna telesa ter kar je še takega nam je bilo v pomoč, ovirala nas je le narava kraja. (7) V eni izmed gorskih dolin smo srečali pastirja častitljive starosti, ki nas je na vsak način skušal odvrniti od vzpona. Povedal nam je, da je pred petdesetimi leti s tako silovito mladostno vnemo, kot je zdaj naša, splezal na najvišji vrh in da v dolino ni prinesel drugega kot kesanje in napore ter veliko raztrganin po telesu in plašču zaradi skal in trnovega grmičevja. Da pa v njihovih krajih še niso slišali, da bi si kdo prej ali potem upal lotiti se česa podobnega. (8) Medtem ko je starec to vpil, se je naše navdušenje – mlado srce pač ne verjame svarilcem – zaradi njegovega nasprotovanja še povečalo. Ko je ugotovil, da besede nič ne zaležejo, je naredil nekaj korakov med skale in nam s prstom pokazal strmo pot. Medtem je dodal tudi številne nasvete in jih, ko smo odhajali, še velikokrat ponovil.

Pri njem smo pustili oblačila in vse, kar bi nas lahko oviralo, vzeli samo opremo za vzpon in se živahno podali v hrib. (9) Ampak kot se skoraj vedno zgodi, je drznemu naskoku sledila nagla izčrpanost, zato smo se že kmalu ustavili na neki pečini. Od tam smo se znova odpravili in nadaljevali pot, vendar počasneje – to velja zlasti zame, ki sem se vzpenjal z vedno počasnejšim korakom. Moj brat je medtem skušal doseči vrh po krajši poti, čez sam gorski greben. Jaz, ki sem bil šibkejši, sem se nagibal proti dolini in bratu, ki me je klical nazaj in mi kazal primernejšo pot, odgovarjal, da se na drugi strani nadejam lažjega dostopa in da me ni strah daljše poti, po kateri bom lahko nadaljeval z manj truda. (10) S takšnim opravičilom sem skušal prikriti svojo lenobo in ko so ostali že dosegli vrh, sem sam taval po dolinah, kjer nisem našel nobenega lažjega dostopa. Pot je postajala vse daljša in daljša, napor pa po nepotrebnem vse hujši.

9 Petrarkov brat Gherardo (Gerardus), rojen leta 1307 se je po smrti svoje velike ljubezni odrekel posvetnemu življenju in leta 1343 vstopil v kartuzijanski samostan v Montrieuxu. Francesca je preživel, vendar ni znano, za koliko let. Imela sta še enega brata, ki pa je zelo zgodaj umrl.

10 Vergilij, *Georgica* 1.145–6; prev. M. Marinčič.

Ko sem bil že izčrpan od naveličanosti in slabe volje, ker sem naredil tako nerazumno napako, sem se odločil, da se podam naravnost proti vrhu. Ko sem utrujen in nemiren dohitel čakajočega brata, ki je bil po dolgem počitku ves čil, sva nekaj časa nadaljevala z enakim tempom. (11) Komaj sva zapustila tisto vzpetino in glej, že sem pozabil na svoj nedavni ovinek, se znova pustil zvabiti v nižje predele in ko sem znova prepešal doline, da bi našel daljšo in manj zahtevno pot, sem se znašel v velikih težavah. Jasno je, da sem odlagal nadležni vzpon, toda človeški duh pač ne more spremeniti narave stvari, s spuščanjem v nižave pa bitje iz mesa in krvi ne more doseči višav.

Ali je treba še kaj dodati? Na mojo veliko jezo se mi je to v nekaj urah zgodilo vsaj še trikrat, bratov posmeh pa mi seveda ni bil prihranjen. (12) Tako sem se dolgo izgubljal in se nato v neki dolini usedel. Tam so mi misli poletele, od snovnih reči sem prešel k nesnovnim in sam sebe nagovarjal približno takole: »Vedi, da se to, kar si danes tolikokrat izkusil pri vzponu na goro, dogaja tebi in tudi mnogim drugim, ki si utirajo pot do blaženega življenja. Toda ljudem tega ni lahko razumeti, saj so vzgibi telesa jasno vidni, vzgibi srca pa nevidni in prikriti. (13) In zares življenje, ki ga imenujemo blaženo, prebiva na visokem hribu. Do njega, kot pravijo, vodi tesna pot.¹¹ Vmes pa se dviga tudi veliko gora in od vrline do vrline je treba stopati s plemenitimi koraki. Na vrhu hriba je konec vsega in cilj, h kateremu je usmerjeno naše romanje. Tega si želijo doseči vsi, vendar, kot pravi Nazo,

*želja pa ni še dovolj, ti vzemi vso stvar res v rôle.*¹²

(14) Ti si cilja – če se ne slepiš tudi v tem, kot se v marsičem drugem – želiš in po njem naravnost hrepeniš. Kaj te torej zadržuje?¹³ Prav gotovo nič drugega kot preveč ravna pot, ki vodi skozi nizkotne zemeljske naslade in ki je vsaj na prvi pogled tudi lažja. Toda ko boš že veliko preblodil, se boš vendarle moral povzpeti na vrh samega blaženega življenja, in to z vsemi napor, ki si jih tako nesrečno odlagal, ali pa ves onemogel obležati v dolinah svojih grehov. Če pa te tam ujameta tema in smrtna senca¹⁴ – že ob sami misli na to me zmrazi –, boš moral za vedno živeti v temi in neskončnih mukah.

(15) Sploh si ne moreš predstavljati, kako mi je ta misel spodbudila srce in telo k potovanju, ki je bilo še pred mano. Ko bi le lahko v srcu prehodil tisto pot, po kateri hrepenim dan in noč, kot sem s telesnimi nogami opravil današnjo, potem ko sem končno premagal ovire! Bržkone bi moralo biti popotovanje z gibkim in nesmrtnim umom, ki ne zahteva gibanja po prostoru in mine, kot bi trenil, veliko lažje od dolgotrajnega potovanja z umrljivim in kvarljivim telesom ter pod težkim bremenom udov.

¹¹ Mt 7.14.

¹² Ovidij, *Epistulae ex Ponto* 3.1.35; prev. B. Jurca. Petrarka citat uporabi tudi v *Secretum* 1.15.

¹³ Vprašanje se pojavlja tudi v Petrarka, *Secretum* 1.28, 1.29, 1.32.

¹⁴ Ps 107.10; 107.14; Job 34.22.

(16) Enega izmed hribov, najvišjega od vseh, podeželani imenujejo »Sinko«. Zakaj, tega ne vem, morda po načelu nasprotnega pomena, kakor se, domnevam, dogaja v nekaterih drugih primerih – v resnici se je namreč zdel prej oče vseh bližnjih gora. Na njegovem vrhu je majhna planota. Na njej smo se vsi utrujeni končno ustavili, da bi se odpočili.

In ker si že slišal, kakšne skrbi so se mi med vzponom na goro porodile v srcu, poslušaj, oče, še ostalo – prosim te, da si vzameš uro svojega časa in kot bralec obnoviš moja doživetja tistega dne.

(17) Najprej sem, presenečen nad nenavadno močnim vetrom in čudovito odprtim razgledom, obstal kot vkopan. Pogledal sem še enkrat. Oblaki so bili pod menoj. Atos in Olimp sta se mi zdela že manj bajeslovna, saj sem lahko vse, kar sem o njiju slišal in prebral, izkusil že na manj slavni gori. (18) Nato sem usmeril pogled proti italiskim krajem, kamor se je moje srce nekoliko bolj nagibalo. Tudi same Alpe, zaledenele in zasnežene, ki jih je nekoč prečkal oni divji sovražnik rimskega imena ter si, če je verjeti izročilu, s kisom utrl pot čez skale,¹⁵ so se mi zdele prav blizu, čeprav so bile v resnici precej daleč. Priznam, zdihoval sem po italiskem zraku, ki sem ga bolj kot pred očmi videl v srcu, in prevzelo me je neustavljivo in goreče hrepenenje, da bi znova videl prijatelja¹⁶ in domovino. Vendar sem si svojo nedoraslo in mehkužno naklonjenost do njiju hkrati tudi očital, čeprav sem v obeh primerih zlahka našel opravičila, ki so se opirala na številne slavne pisce.

(19) Takrat mi je srce prevzela nova misel in od sanjarjenja o krajih sem prešel k sanjarjenju o časih. Takole sem si govoril: »Danes se je izpolnilo deseto leto, odkar sem končal mladostniški študij in odšel iz Bologne.¹⁷ Pri nesmrtnem Bogu, pri nespremenljivi Modrosti, koliko sprememb značaja si doživel v tem času in kako velike so bile!« Toda pustimo ob strani, kar še ni dokončano. Nisem še v pristanišču, da bi se lahko brezskrbno spominjal neviht, ki sem jih moral prestati. (20) Morda bo nekoč prišel čas, ko bom lahko o vsem pripovedoval v takšnem vrstnem redu, kot se je zgodilo, in začel s tem odlomkom iz tvojega Avgušтина: »*Spominjati se hočem svojih nekdanjih gnusob in mesenih zablod svojega srca, ne ker jih nemara ljubim, ampak da bi tebe ljubil, moj Bog.*«¹⁸

(21) Zaenkrat pa me čaka še veliko negotovega in neprijetnega dela. Tega, kar sem včasih ljubil, zdaj ne ljubim več. Lažem: ljubim, vendar ne več tako močno. In glej, znova sem se zlagal: ljubim, vendar bolj zadržano, bolj žalostno. Končno sem povedal resnico. Tako namreč je: ljubim, vendar tistega, kar ljubim, rajši ne bi ljubil, temveč sovražil. Kljub temu ljubim, a proti svoji

15 Livij, *Ab urbe condita* 21.37.2 (Hanibalovo prečkanje Alp).

16 Petrarka govori o Giacomu Colonna, škofu Lombeza, ki je leta 1333 odšel v Rim, ne da bi počakal nanj, kot prijateljsko potoži v pismu *Familiare* 1.5.

17 V letih 1323–1326 sta Francesco in Gherardo nadaljevala študij prava v Bologni. Ko jima je umrl oče, sta se vrnila v Avignon in zapustila Bologno 26. aprila 1326, natančno deset let pred vzponom.

18 Avguštin, *Conf.* 2.1.1.; prev. A. Sovrè.

volji, prisiljeno, z bridkostjo in v solzah. Na lastni koži sem, nesrečnik, izkusil pomen tega slavnega verza:

*Če mi bo šlo, bom sovražil; sicer bom prisiljen ljubiti.*¹⁹

(22) Niso še pretekla tri leta, odkar je tista sprevržena in zla strast, ki me je imela popolnoma v oblasti in je dvoru mojega srca vladala sama in brez nasprotnika, dobila tekmico, ki se ji je uprla in se bori proti njej, in tako se na poljanah mojih misli med njima že dolgo bije nadvse naporna, nevarna in še vedno nedokončana bitka za prevlado.

Tako sem v mislih prepotoval celo desetletje. (23) Nato sem pustil skrbi o preteklosti za seboj in se vprašal: »Če bi se ti slučajno posrečilo podaljšati to izmuzljivo življenje za še eno desetletje in se v tem času toliko približati vrlini, kolikor si se v teh dveh letih, odkar traja bitka med starim in novim hoteljem, oddaljil od nekdanje trmoglavosti, ali se ne bi mogel v tem primeru, če že ne z gotovostjo, pa vsaj z upanjem, ob štiridesetem letu starosti srečati s smrtjo in mirne duše zanemariti tisto, kar je še ostalo od življenja in se že preveša v starost?«

(24) Takšne in podobne misli so se mi, oče, znova in znova porajale v srcu. Veselil sem se svojega napredka, objokoval sem svojo nepopolnost in tožil nad občo nestanovitnostjo človeških dejanj. Zdelo se je, kot da sem nekako pozabil, kam sem prišel in s kakšnim namenom. Nato sem opustil skrbi, za katere bi bil primernejši kak drug čas, in znova pogledal okrog sebe, da bi videl, kar sem si na tej poti želel videti – opozorili so me namreč, in za to so me morali skoraj zbuditi, da se približuje čas odhoda, sonce je že začelo zahajati in senca gore se je že podaljševala. Obrnil sem se in pogledal proti vzhodu.

(25) Vrhov Pirenejev, meje med galskimi deželami in Hispanijo, od tod ni moč razločiti, ne zato, ker bi, kolikor vem, karkoli oviralo pogled, temveč le zaradi slabotnosti človeškega vida. Toda gore province okrog Lyona na desni ter marsejsko ožino na levi in valove, ki udarjajo ob Aigues-Mortes, sem videl popolnoma jasno, čeprav so ti kraji oddaljeni nekaj dni hoda. Prav pod našimi očmi pa je tekla Rona. (26) Ko sem tako občudoval eno in drugo ter enkrat okušal zemeljske radosti, drugič dvigal svojo dušo v višave, kakor poprej telo, mi je prišlo na misel, da bi odprl knjigo Avguštinovih *Izpovedi*, darilo, za katerega se imam zahvaliti tvoji naklonjenosti. Hranim jo v spomin na pisca in na darovalca in jo imam vedno pri roki. Knjižica je za dlan velika, po obsegu majcena, po vsebini pa neskončno lepa. Odprl sem jo, da bi prebral, karkoli se bo pojavilo. Le kaj drugega bi to lahko bilo, kot besede pobožnosti in predanosti? (27) Po naključju se je odprla deseta knjiga Avguštinovega dela. Moj brat, ki je pričakoval, da bo iz mojih ust slišal kakšne Avguštinove besede, je stal poleg mene in napenjal ušesa. Boga kličem za pričo in njega, ki je bil

19 Ovidij *Amores* 3.1.35; prev. M. Marinčič.

zraven, da je na mestu, kamor sem najprej uprl pogled, pisalo: »*Pa ti hodijo ljudje občudovat visoke goré, neskončno vodovje morjá in široke tokove rek, brezmejno obsežnost oceana in krožna pota zvezd, sami sebe pa pozabljajo.*«²⁰

(28) Priznam, obnemel sem. Brata, ki si je goreče želel slišati več, sem prosil, naj me ne nadleguje, in zaprl knjigo, pri čemer sem bil jezen sam nase, da še vedno občudujem zemeljske reči, ko bi se bil moral še od poganskih filozofov že davno naučiti, *da zasluži občudovanje edinole duh, nič drugega; če je ta velik, mu ni nič veliko.*²¹

(29) Nato pa sem, zadovoljen, ker sem na gori videl vse, kar sem si želel, svoje notranje oči obrnil k samemu sebi in od tistega trenutka ni od mene nihče slišal niti besede, dokler nismo prišli v dolino; besede iz knjige so mi potihem že dovolj zaposlovale misli. (30) Seveda si nisem mogel predstavljati, da se je to zgodilo po naključju, menil pa sem, da so bile besede, ki sem jih prebral v knjigi, namenjene meni in nikomur drugemu. Spomnil sem se, da je nekoč o samem sebi enako domneval Avguštin,²² ko so se mu med branjem Apostolskih del, kot sam pripoveduje, pred očmi najprej pojavile tele besede: »*Ne v požrešnosti in pijanosti, ne v nečistosti in nesramnosti, ne v prepiru in nevoščljivosti, ampak nadenite si Gospoda Jezusa Kristusa in mésu ne strezite za poželjivost.*«²³ (31) To se je že prej zgodilo Antonu, ko je slišal evangeljsko berilo na temle mestu: »*Če hočeš biti popoln, pojdi, prodaj, kar imaš, in daj ubogim in imel boš zaklad v nebesih!*«²⁴ Mislil je, da je bil prebrani odlomek namenjen njemu, zato je, kot poroča njegov življenjepisec Atanazij,²⁵ ubogal Gospodov ukaz.

(32) Ko je Antonij to slišal, ni iskal nič drugega, in ko je Avguštin prebral apostolove besede, ni bral naprej. Tako sem tudi jaz po tistih nekaj besedah, ki sem jih navedel zgoraj, nehal brati in v tišini premišljeval, kako borna je moč spoznanja pri smrtnikih, ki zanemarijo najbolj plemeniti del samih sebe, si raje dajejo opravljanje z vsem po malem in se pogubljajo v ničevih vidnih stvareh – skratka, zunaj sebe iščejo, kar je mogoče najti znotraj. Občudoval sem plemenitost našega duha, razen te lastnosti, da se sam od sebe izrodi in odtava od vira svojega prazacetka ter tisto, kar mu je Bog dal, da bi mu bilo v čast, spremeni v sramoto.

(33) Kolikokrat, misliš, sem se tistega dne, ko sem se vračal, ozrl čez ramo in pogledal vrh gore, ki se mi je zdel komaj en vatel visok v primerjavi z globino človeškega premišljevanja – če slednjega le ne potopimo v umazano zemeljsko blato? Tudi tole mi je ob vsakem koraku prihajalo na misel: če nam ni težko prenašati toliko potu in naporov samo zato, da bi svoje telo vsaj malo približali nebesom, kateri križ, katera ječa, katera mučilna naprava naj

²⁰ Conf. 10.8.15; prev. A. Sovrè.

²¹ Seneka, *Epistulae ad Lucilium* 8.5; prev. F. Bradač.

²² Conf. 8.12.29.

²³ Rim 13.13.

²⁴ Mt 19.21.

²⁵ Atanazij, *Vita Antonii* 2; Evagrij, *Vita Antonii* 2.

bi prestrašila dušo, ki se, teptajoč nabuhlo goro prevzetnosti²⁶ in umrljivo usodo, približuje Bogu? (34) Razmišljal pa sem tudi o tem: koliko je sploh takšnih, ki se jim posreči, da iz strahu pred težkimi preizkušnjami ali pa zaradi želje po prijetnejšem življenju ne zaidejo s te poti? Če je res kje kdo, ki je tako srečen, potem je pesnik po mojem mislil prav nanj, ko je zapisal tele verze:

*Res je presrečen bil on, ki naravo svetovja spoznal je,
on, ki je sleherni strah, celó neizprosno usodo
v prah poteptal, in šumot pogoltnih globin Aheronta.*²⁷

Prav res se moramo vneto truditi, in to ne zato, da bi stali na visokih vrhovih, temveč da bi teptali strasti, ki jih razvnemajo zemeljski nagoni!

(35) Medtem ko je bilo moje srce polno takšnih razburkanih čustev, sem se, ne da bi se zavedal z ostrimi kamni posejane poti, pozno ponoči vrnil v majhno podeželsko gostišče, od koder sem bil ob zori odšel, ustrežljiva luna pa nam je popotnikom vso noč prijetno osvetljevala pot. Medtem ko je bila služinčad zaposlena s pripravo večerje, sem se sam umaknil v skriti del hiše, da bi ti v naglici in v trenutku navdiha napisal tole pismo. Bal sem se namreč, da bi se mi, če bi odlašal, zaradi spremembe okolja morda spremenilo tudi počutje, moja želja po pisanju pa upadla.

(36) Vidiš torej, preljubi oče, kako ne želim, da bi tvojim očem karkoli ostalo skrito, ko ti tako vestno razkrivam vse svoje življenje in celo vsako posamezno misel. Moli za moje misli, prosim, da bi že tako dolgo tavajoče in nemirne naposled našle mir in da bi se po vsem tistem nepotrebnem premetavanju sem ter tja usmerile k enemu, dobremu, resničnemu, varnemu in zanesljivemu.

Ostani zdrav.

Malaucène, 26. april

²⁶ Prim. Avguštin, *De beata vita* 1.1.

²⁷ *Georgica* 2.490–492; prev. M. Marinčič.